

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. Egyháztanács és egyházközségi közgyűlés. D—y —s. — Iskolaügy. Tanítóképesítési oklevél szerzése a theologiai akadémián s az ezzel kapcsolatos kérdések szellőztetése. Balogh Ferencz. — Egy kis észrevétel és felvilágosítás. —s—s. — A magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetének alapszabályai. Szél Kálmán. — Külföld. — Egy és más stb. — Irodalom. — Különfélék.

Egyháztanács és egyházközségi közgyűlés.

II.

Meglevén a törvénytörvénymagyarozat az egyházkerületi érvényben álló szabályzatban adva, azon belül kell mozognunk teendőinkkel s míg más intézkedés nem jó, tiszteletben kell tartanunk az egyházközségi közgyűlést; de nem szabad nagyobb jogkört tulajdonitanunk annak, mint a minővel azt az egyházkerületi szabályzat értelmezése szerint az egyházi törvény felruházta. Nem egyéb az, mint az anyagiakban tudomással bírással felruházott testület és semmi más. Mert ha az egyháztanács intézkedése felett véglegesen döntő testület volna, nem kívántatnék határozatának — akár egyezik az az egyháztanácséval, akár nem — felebb terjesztése. Hova is jutnánk, ha ez másként volna, ha az egyházközségi közgyűlés döntő bírója lenne az egyháztanács határozatainak? Oda, hogy egyházat kormányozni nem lehetne, mert nem lenne felelősség.

Oly jogot adni, melylyel felelősség nem jár, ev. reform. egyházunkban nem is lehet. De ki beszélhet az egyházközségi közgyűlésnél, annál inkább a népgyűlésnél felelősségről? Bizony senki. Hiszen, kérem, az egyház nagy érdekeinek szolgálata nevelést igényel s ki nevelheti azt az egyházközségi, vagy népgyűlést — oly ritka találkozás mellett — oda, hogy az az egyház igaz érdekét felfogni tudja s azért a felelősséget lelkiismeretesen mérlegelje?

Az én felfogásom szerint, minél szűkebb körre ne-

hezül a felelősség, annál élénkebb az s így annál igazabban uton jár. Ezért óhajtom én az egyháztanács tekintélyét az egyházközségi közgyűléssel és népgyűléssel szemben is fentartani. A ki foglalkozik ezen gyűlésekkel, mint az ügyeknek vezetője, igazat fog nekem adni.

Tagadom, mit a népfőnséget elvül hirdetőik állítanak, hogy az egyház érdekében mindig az jó, a mit a nép akar s annak kell valósulni. Félre ne értsenek! Nem kicsinyelem a népet, melyet lelkemből szeretek s melynek igaz érdekét az egyházi téren önzetlen buzgalommal munkálom csekély tehetségem szerint, csak azt mondom, hogy a nép, ezer bajai közt s a hamis próféták lelketlen üzelmei által félrevezetve, sem nem ér rá komolyan gondolkozni egyháza igazi érdeke felett, sem nem bír arra képességgel. Szóljanak azok a lelkészek, kik tiszteletben tartják az egyháztanács jogát, kik lelkiismeretökkel számot vetnek, midőn az egyháztanács határozata alá valamely fontos, az egyház emelkedésével kapcsolatos ügyet terjesztenek elő, mily sok előítéletet, nem ritkán roszakaratot kell leküzdeniök, míg a meggyőződés szerinti kedvező határozat megszületik. S mi ennek az oka? Az, hogy idő kell arra, míg a mindennapiság légkörében járó embereinkben felköltjük a nemesebb érdekek iránti érdeklődést s oda neveljük, hogy a visszatetszéssel fogadott indítványt saját meggyőződésökkel magokénak vallják. Én, ha a lelkész tiszta buzgalommal jár el s az egyháztanács tagjai lelkiismeretesen látogatják a gyűlést, soha sem féltém az egyház ügyét, mert az egyháztanács beleéli magát abba a fensőbb légkörbe s lelkes támogatója lesz a lelkésznek, ha annak önzetlenségéről meggyőződött. De épen ez a baj, hogy az egyháztanácsosok kerülnek a gyűléseket s itt rejlik a legnagyobb akadály a fontosabb haladásoknak. S itt ismét — nem tehetek róla — nem látom indokoltnak egyházi törvényünknek azon intézkedését, mely az egyháztanácsosok számát tetemesen megnöveli. Most a nagy tömeg — egyik

a másik jelenlétére utalva — elmaradozik s a lelkész az egyháztanács határozatképes számát mindig másokból látja megalakulni; mit egy gyűlésen épít, a helyett, hogy bátran tovább haladhatna, az újabb tagok előtt elől kell kezdeni; megbízható közvéleményt létesíteni az egyháztanács kebelében, felette nehéz és lassu munka; míg a kisebb szám könnyebben összehozható, nagyobb rendhez szoktatható s a lelkészi hatás állandósítható.

Végül röviden jelzem azon meggyőződésemet, hogy ev. ref. egyházunk valódi felvirágzásának alapja az erős egyháztanácsok. Ezeknek tekintélyét óvjuk, emeljük tőlünk telhetőleg; de ezeket igyekezzünk is lelkiismeretesen nevelni magasztos hivatásuk teljesítésére tettetés nélküli jó akaratral s mindig az egyház valódi javát célzó önzetlen buzgalommal.

D—y — s.

Iskolaügy.

Tanítóképesítési oklevél szerzése a theologiai akadémián s az ezzel kapcsolatos kérdések szellőztetése.

Ugy látszik, hogy ezen ügyet nem vehetjük le, még egyelőre sem, a napirendről. Ujabban ismét két, tárgyilagos hangon irt szép cikk jött be hozzánk e tárgyban, igen tisztelt kartársunk, B. F. hittanár ur tollából. A mennyiben a második cikkben a megfejtés módozataira nézve némi javaslatokat is ad ő, teljes készséggel kiadjuk sorait. Mindenestre lesz alkalmunk magunknak is, az ellenvélemények után még egyszer elmondani saját nézetünket s az addigiakból kivonjuk a kellő tanúságot.

I.

Minő álláspontot foglaltam az új intézmény kérdésében, azt az illető tanácskozásokban nyilván kifejeztem több ízben s hogy velem együtt mások is hasonlóképen vélekedtek, mutatja a Tiszántuli Egyházkerület Közgyűlésének 1885. augusztusi 297. számú jegyzőkönyvében közölt betérjesztés ezen pontja: „ugyanezen értekezlet tagjainak többsége óhajtásképen kifejezte jegyzőkönyvében, hogy a tanítóképesítési vizsga ne legyen minden hittanhallgatóra nézve feltétlenül kötelező” stb. És ugyanazon közgyűlés mégis kimondá a tanítóképesítési oklevél megszerzésére a köteleztetést; sőt erős karral első ízben végre is hajtatott az, a mint e Lapok 3. számában jeleztetett. Az erős kart mutatja azon intézkedés, hogy a másodévet végzett hittanhallgatók rendes harmadéves hittanhallgatóknak nem minősítették, míg a tanítóképesítési vizsgát le nem tették. Debreczenben ez időszert nem lehet a theologiai pályát végezni, mert nem lehet a 3-ik évbe átmenni más-kép, mintha előbb a tanítói oklevelet megszerzte a tanuló; sőt, tovább vive a dolgot, jövőre a mi főiskolánkból nem léphet senki lelkészi pályára, ha csak két oklevele nincs, u. m. tanítói és lelkészi. Imé ez a végeredmény az, a mi szerintem

a zsinati törvénybe is bele ütközik, nem említve a százados gyakorlatot; valóban páratlan intézkedés és ujtás ez, mely a világ protestáns egyházainak eljárásában nem található. Minden szakpályán elég egy oklevél, csak a Tiszántuli ref. Egyházkerület követel két oklevelet; a zsinati törvény nem szabta meg, hogy reform. lelkész csak két oklevélszerzés után lehessen valaki. Minálunk tovább mentek, mint a zsinat. Ez hát nagy és merész ujtás.

A konvent által megállapított theologiai akadémiai szervezet is C) rovatának 4. pontjában csak annyit mondott ki: „k i v á n a t o s ugyan, hogy a theologus ifjak néptanítói oklevelet is szerezzenek, erre azonban nem köteleztetnek” (1884-iki kiadás). A konvent, igen helyesen, nem jött összeütközésbe a zsinati törvényvel, sem a százados gyakorlattal, mert nem tette mellőzhetlen előfeltételül a lelkészi pályához a tanítói oklevelet.

A Tiszántuli 247-ik számban érintett értekezleti többség is a konvent ez álláspontját foglalta el. De a mi egyházkerületünk más álláspontra helyezkedett s ez által bizonyos tekintetben elszigetelte magát. Hogy ez álláspont az üdvözlő hangok mellett erős visszatetszést is szült, több adattal lehetne igazolni. Minden szabályzat és törvény az élet tüzeiben próbáltatik meg. Ez új szabályzat is, mely még csak idei, már is sok nehézségbe ütközik. Maga a debreczeni hittanári kar is nehézségre bukkant, midőn a Pápán (1886.) tartott konvent 73. számában lefektetett „theologiai szakvizsgák” ügyében készített tervezet végrehajtása felett tanácskozott. E tervezet a theologiai tanpálya közepére egy új, u. n. alapvizsgát rendszeresít s így jóval megnehezíti az eddigi tanulási módot. A theologiai tudományosság és alaposág érdekében ez ujtás, ha nehezítő is, ellenmondással nem találkozott. De minő tulterhelő s majdnem lehetetlen lesz az a 3-ik éves hittanulóra nézve, kitünt, mikor az alapvizsga letelési ideje jött szönyegre; mert a kerületi végzés szerint (1886. aug. 292. szám) ugyanazon hittanhallgatók tanítóképesítési vizsgát is a 2-ik tanév végzése után tartoznak tenni. E két képesítő vizsga, mindenik 2 évi előzetes tanulás eredményét tüntetendi fel. Meltányos, teljes, igazságos s a vizsga komolyságára, sikerességére és realitására nézve célhoz vezető-e két szakvizsgának akár egyidejűleg, akár pár hónapi időközzel követelése? itéljék meg lélektani szempontból is az illető hatóságok. Hogy e két új szakvizsga behozatala és tiszántuli módozata csakugyan tulterhelő, a felett, azt hiszem, mindnyájan megegyezünk.

En aggódok, épen theologiai akadémiánk jövő fejlődése miatt, a tulcsigázás e zúzód rendszere meghonosítása felett. Ha a 2-ik éves theologus az alapvizsgát jól le nem teszi, szakképzettsége alaptalansága folytán felebb nem mehet. Ez így van a jogi és más pályákon is. És semmi tulkövetelés nincs és nem lehet ellenvetve. Ha ugyanazon koru theologus ifju ugyanakkor egy egészen különállóló szervezett szaktestület (tanítói oklevél osztogatására jogositott önálló tanári kar) és fényes küldöttség előtt a 3 féle vizsgát a tanítóképesítési megszerzése végett jól le nem teszi, szintén nem mehet előbb; s nem az mondatik, a mi logikailag következik, hogy nem lehet tanítóvá és nem kap oklevelet, hanem az is, hogy nem mehet tovább a theologiai pályán sem. Mily csodálatos ellentét is jöhet ebből a rendszerből ki? Egy 2-ik éves theologus leteszi sikerrel a theo-

logiai alapvizsgát, megnyeri bizonyítványát s konventi és zsinati szabály és törvény szerint képesnek nyilvánítatik tovább folytatni a theologiai szakpályát; de ha ugyanazon ifju a másik, a tanítóképesítési vizsgán megbukik, e nemleges eredmény megsemmisíti a másik tevőleges eredményt s nálunk nem képesített, a kezében levő szak-okmány dacára, tovább folytatni pályáját, mert más végzés által erővel eltartóztatatik attól. Na de elmehet más theologiai akadémiába, ott bevégezheti, sőt papi oklevelet is szerezhetsz esetleg a mi kerületünkben is lelkészszé választathatik. Hogy az ily elkedvetlenítő, tulherhelő, eltávolító rendszer a debreczeni theologiai akadémia népességét emelni fogná, abban szabad legyen erősen kételkedni.

Czáfolhatlan tény, hogy legujabban a theologiai akadémiák ujja szervezése s a tan'argyak és vizsgák rendezése által megnehezített a lelkészi pályához vivő tan-ut. De az is tény, hogy a nagyszámu 3-ad és 4-ed osztályu egyházak javadalma, tehát a tan-ut kikötője, nem emeltetett. Hogy a kezdet és vég ily nem összhangzó párhuzama fogja-e csalogatni a tehetséges ifjakat a theologiai pályára, melybe elől két erős szakvizsga ékeltetett be, de végén az eddigi nyomorgó, szegény állapot változatlanul maradt, — szabad legyen e felett is erősen kételkedni. A mi más országokban is beállt már, a lelkészhiány, üresen maradt egyházközségek szaporodása, — ily előzmény után indokolva, nálunk is beköszönhet s mivel legnehezebbé van téve a theologiai pálya a Tiszántulon s nálunk vannak legtöbb egyházak, mi fogjuk érezni első sorban a vést. Hová tűnik akkor az elméletben ápolt előny? Hogy a világi más pályáról leszorult, ott nem versenyképes, tehetségtelenek hada vonuljon theologiankra és a lelkészi karba, ezt megint senki nem kívánja, pedig ez is bekövetkezhetik, ha itt csak két oklevéllel lehet boldogulni, vagyis inkább végre egy alig 600 forintos javadalmu nyomortelepbe kikötöni s ott rekedni.

Mindezek komolyan fontolóra veendő, mert a nehézségekkel számolni kell s ne vegye senki rosz neven, ha agályaimnak kifejezést adni kényszerülök. Szeretem főiskolánkat, azért szólok. Jövőjét fényesebbnek óhajtanám, azért nem hallgatok.

Debreczen, 1887. február 12.

Balogh Ferencz.

Egy kis észrevétel és felvilágosítás.

(Vége.)

Hogy a felekezeti tanítóképző intézetek s ezek közt a debreczeni, a felekezet által alapítva és fentartva, a népoktatás ügyén kívül felekezeti érdeket szolgálnak s tartoznak híven, teljes odaadással és úgy szolgálni, hogy belőlök képzett, leendő foglalkozásukra a szükséges ismeretekkel ellátott, egyházas, felekezetökhöz tántorithatatlanul ragaszkodó, az egyházhoz igaz szeretettel s az egyházi felsőség iránt tisztelettel és kész engedelmisséggel viseltető tanítók kerüljenek ki: annyira a dolog természetében rejllőnek találok, hogy az oly felekezeti tanítóképezdét, mely e kettős célt szem elől tévesztené vagy feladná, egyenesen bezárandónak vélem. A debreczeni tanítóképző intézet, a mennyire én ismerhetem, alapítása óta maig igyekezett ezen feladatainak híven megfelelni. Sok jó tanító került ki

belőle (p. o. a Prot. Néptanító szerkesztőségében is 3 ilyen foglal helyet) s ime most N. S. cikke arra szolgáltat írott, világos bizonyosságot, hogy benne az egyháziasság is híven ápoltatik. Hajlandó vagyok ugyanis a nevezett cikkben emlegetett pietismus alatt pietas-t érteni, melyet az intézet tanárai az egyház s annak intézményei iránt az ifjuságba minden kínálkozó alkalommal becsepegtetni s bennök fejleszteni el nem mulasztanak.

De ha úgy tetszik, hát hadd maradjon a pietismus pusztán csak úgy, a mint N. S. írta. Bizonyosan ismeri ő is azokat a nagynevű pietistákat, kik a népnevelés ügyében fáradva, új korszak alapjait rakták le a nevelés-történet tanúsága szerint. Sok jót és szépet, különösen egyszerűtetet és lelkesedést lehet tanulni tőlök, melyek a tanítói pályára lépő ifju emberekben megbecsülhetetlen tulajdonok. Ha ezek megvannak, nem egy könnyen hozza oly zavarba őket az Ungváron megjelenő „magyar néptanító anyagi helyzete“ röpirat, hogy vad kontraktusokról, cselédbérről, tiz frankos aranyról (mit különben nem is értek) s ama sajkáról, mely nem mindig tiszta vizen laviroz, beszéljenek egy füst alatt és akkor, midőn bevallott céljok nem elkeserítés, hanem a tanítók helyzetének javítása lenne. — Bizony az én véleményem szerint nem hogy ártalmas, de igen szükséges volna egy kis pietismus; szükséges különösen a tanítóknak. Tulzásaitól ugyanis megóv bennünket nagyon is józan magyar nemzeti természetünk; a mi pedig helyes és jó van benne, egyházunk és iskoláinknak nagy haszonnal javára szolgálna.

A mi a tanítóképezdékben uralkodó fegyelmet illeti, erre nézve mindenekelőtt tekintetbe kell venni, hogy ez intézetek növendékei 16—20 éves korban lévő ifju emberek, azaz nem gyermekek már, de nem is felnőttek. Ha meggondoljuk, hogy ezen, általában legveszedelmesebbnek tartott korban az ifju emberek előtt lépten-nyomon mennyi önként kínálkozó alkalom nyílik a romlásra s hány procentje bukik el, sőt el is vész épen ezen korban az ifjuságnak: a szigorú, de igazságos fegyelmet szükségesnek és kívánatosnak fogjuk tartani. Hogy a debreczeni tanítóképezdében fegyelem uralkodik, örömmel vehetjük tehát tudomásul: — különben is már Amos Comenius megmondta, hogy fegyelem nélkül az iskola olyan, mint a vizi malom víz nélkül. — A fegyelem önuralomra s engedelmisségre szoktat és nevel, mire pedig mindnyájunknak szükségünk van. Törvény és törvényes felsőség alatt állunk s a tanító sem lehet törvényen kívül; sőt épen tőle kívánja meg nagy felelősséggel járó állása, előjárósága és tanítványainak érdeke, kiknek példaadással tartozik, úgy az önuralmat, mint az engedelmisséget. Ki engedelmeskedni nem tud s magát fegyelmezni nem képes, szerintem nem lehet jó nevelő s jellem tekintében is fogyatékos marad. Lám az Éli főpap fiai fegyelem nélkül nőttek fel s romlást hoztak mind magokra, mind a hozzájuk tartozókra; míg Dániel és társai a persa király fogságában fegyelem alatt állottak s Mózes törvényével ifju korukban önmagukat is fegyelmezvén, oly emberekké s jellemeikké fejlődtek, kik az oroszánok vermének s az égő tüzes kemenczének próbáját is diadallal állották ki. Vagy hogy közelebből vegyem a példát, a katonaságnál bizonyára nagyobb s ridegebb fegyelem uralkodik, mint a tanítóképezdékben. És hogy a tisztképző intézetekből, a szigorú fegyelem alól másik fegyelem alá került katonatisztek közt jellemes emberek ne volnának, talán senki se állit-

hatja. Ép ellenkezőleg, a legszigorubb fegyelem és feltétlen engedelmesség mellett is, jellem tekintetében a katonatisztek közt van a legminutiosusabb scrupulositás.

De a fegyelem előli a szabad szó és gondolat nyilvánítását. Mesebeszéd! Ime kéznél a példa czikkiróban, kinek „lelki világa ablakára ragasztott olajos papirt átlyukasztotta a külről jövo világosság.” Talán csak nincs oly véleményben maga felől, hogy az a bizonyos papir csak az ő szemén lyukasztatik át s rajta kívül más, ki a mondott fegyelem alatt nőtt fel, szabad véleményt nem képes nyilvánítani. Meggyőződhetik az ellenkezőről magából a Prot. Néptanítóból. Csak hogy természetesen, mint a nevezett lapban is láthatja, a szabad véleménynyilvánításához érteni kell s el kell találni a módját és formáját.

Áttérve a szerkesztő megjegyzésére, tény, hogy a debreczeni tanítóképezde 4 rendes tanára theológiát végzett. Ezt a szerkesztő nem helyeselheti, — pedig talán egy a paedagogika hazájában, Németországban, Palmeren kezdve Dinterig, mint nálunk V. Szabó, Zákány, Árvay vagy Nyírítól Göncziig s a most élő nemzedékig, a paedagogiával kiválóbb sikerrel foglalkozók tulnyomó nagy része theologus vagy theologiai képzettségben részesült. Nem is lehet ez másképen, a tanárképezde még igen ifju intézet s a philosophiai cursus a theologiaival szoros összeköttetésben állott fenn, mely okból gymnasiumaink tanárai is theologusok közül választattak s csakis az újabb időben található bennök egy-két theológiát nem végzett ifju tanárt.

Azonban a szerkesztő nem helyeslése nem azon okból származik, hogy az illetők theológiát végeztek; hanem mivel a theológiát nem tartja egynek a tanári szakpályával, „melyen az egymástól különválasztott tudományágak lehető legszélesebb alapon való ismertetése műveltetik” . . . Hogy a két pálya nem egy, arról nem vitatkozunk: de azt fel kell tennünk és jogosan az illetőkről, hogy a választó egyházkerületi közgyűlésnek kellő garantiát nyújtottak még megválasztásuk előtt a felől, hogy azt a tudományágat, melynek tanítására alkalmaztattak, alaposan és teljesen elsajátították, vagy legalább elegendő képesség és kötelességérzet van bennök, hogy el fogják sajátítani. Egyébiránt ez már csak a multa nézve van mondva, mert a főtiszteletű Egyházkerület a zsinat által alkotott köznevelési és oktatási szervezet alapján kimondta, hogy tanítóképezdejében jövőre középiskolákra képesített, okleveles tanárokat fog alkalmazni. E határozatból kifolyólag közelebb, t. i. a 4-ik tanszék betöltésére nézve, a pályázat így volt meghirdetve. A szerkesztő megjegyzésének ide vonatkozó része tehát, hogy a lehető legkiméletesebb kifejezéssel éljek, már nem volt időszerű.

—s—s.

A magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetének alapszabályai.*)

1. §. A magyarországi ev. ref. egyház az elaggott, vagy önhibájukon kívül hivatalra képtelenné vált lelkészeknek és lelkészi képesítéssel bíró tanároknak nyugdíjazására,

*) E tervezet és indokolás nt. Szél Kálmán esperes és konventi nyugdíj-bizottsági előadó urnak munkálata, mely a bizott-

ezek özvegyeinek és árváinak segélyezésére: egyetemes nyugdíj-intézetet, illetőleg gyámintézetet alkot; mely nyugdíj-intézetnek, illetőleg gyámintézetnek, minden, a magyarországi ev. ref. egyházban alkalmazott rendes lelkész és lelkészi képesítéssel bíró rendes tanár kötelezett tagja.

2. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézet működését megkezdi 1889. január 1-én.

3. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetnek bevételi forrásai:

a) A magyar országos ev. ref. egyházi közalapról évenként adandó állandó segély, az évi járulék 15%-a.

b) Minden intézeti tagtól belépési díj, a hivatali fizetés 2%-a.

c) Minden intézeti tagtól évi járulék, a hivatali fizetés 1%-a.

d) A kegyévet helyettesítő kegyeleti átalány, ott, hol az illető intézeti tag özvegy vagy árva nélkül hal el.

e) Az e czélra nyerendő adományok, alapítványok és végrendeleti hagyományok.

4. §. A 3. §. b) d) e) pontja alatti bevétel, mindig egészen tőkésítendő s annak csakis kamatai használhatók fel segélyezésre. Valamint tőkésítendő az a) és c) pont alatti bevételnek, tehát az intézet összes tőke vagyonából befolyó jövedelemnek 25%-a; ellenben a folyó jövedelem 75%-a, levonatván abból az intézet kezelési költségei, segélyezésre fordítandó.

5. §. Az intézet ügyeinek kezelésénél, úgy a befizetésekre, mint a segélyezésekre nézve, a polgári év vétetik alapul.

6. §. Az intézeti tagok, az őket terhelő fizetendők közül a 3. § b) és c) pontjában jelölteket, a mint esedékessé válnak, egy hónap alatt, a d) pont alattit pedig 6 hónap alatt, az egyházmegyei, illetőleg iskolai pénztárnokhoz befizetni tartoznak; ellenkező esetben 8% késedelmi kamatot fizetnek s magukat törvényes végrehajtásnak teszik ki. A hivatalba lépéstől az új évig terjedő időre, az évi járulék megfelelő része fizetendő.

Az egyházmegyei, illetőleg iskolai pénztárnokok, a hozzájuk befolyt pénzt, haladéktalanul a magyar földhitel-intézet pénztárába szolgáltatják be.

7. §. Gyámdijban részesül az intézet mindenik tagjának özvegye, míg özvegy marad és minden kiskoru árvája.

8. §. A nyugdíjazás eseteit, az egyházmegyei bíróság, illetőleg az iskolai kormányzóság indokolt jelentése alapján, az egyházkerületi bíróság határozza meg.

9. §. Hogy egy tag családja gyámdijul, illetőleg nyugdíjul, évenként mennyi összeget nyer, az a hivatalban töltött szolgálati idő tekintetbe vétele mellett

egyfelől a gyám- és nyugdíjul kiosztandó segélyösszegetől;

másfelől a gyám- és nyugdíjasok számától függ.

10. §. A 4. § értelmében megállapítván évenként a gyám- és nyugdíjképen kiosztandó összeg és számba vétetvén az ebben részesítendőket:

a) azon tag özvegyét, kinek férje 5 évnél többet nem töltött hivatali szolgálatban: $\frac{1}{4}$ gyámdij illeti;

ság által még nem tárgyalatott. Előzetes megvitatás végett tétvén közzé, a legnagyobb készséggel vesszük át szerző ur kértére e munkálata a „Prot. E. és Isk. L.” 7. számából. Szerk.

b) azon tag özvegyét, kinek férje 10 évet töltött hivatali szolgálatban: $\frac{2}{4}$ gyámdij illeti;

c) azon tag özvegyét, kinek férje 15 évet töltött hivatali szolgálatban: $\frac{3}{4}$ gyámdij illeti;

d) azon tag özvegyét, kinek férje 20 évet vagy többet töltött hivatali szolgálatban: $\frac{4}{4}$ gyámdij illeti.

11. §. Minden kiskoru árva, ha anyja él, anyja özvegyi illetményének $\frac{1}{4}$ -ét kapja gyámdijul; ha pedig anyja nem él s így teljesen árva, anyja özvegyi illetményének $\frac{2}{4}$ -et kapja gyámdijul.

12. §. Kiskorúknak tekintetnek a gyermekek életük 18-ik évének betöltéseig; azonban a leányok férjhezmenetelük által megszűnnek kiskorúak lenni, ha életük 18-ik évét még nem töltötték is be. Keresetképtelenek 18 éves koruk betöltése után is segélyeztetnek kivételesen, azon esetben, ha keresetképtelenségüket az igazgatóság előtt évről-évre beigazolják.

13. §. Az intézetnek azon tagja, ki nyugdíjaztatott: özvegye esedékes gyámdijának értékét kapja nyugdíjul, ezenkívül részesülven családjá a fentebbiek szerint őt megillető gyámdijban is.

14. §. Ha az intézeti tag önhibája miatt, az egyházi bíróság ítélete által, hivatalától elmozdítatik vagy megfosztatik: családjá árva családnak tekintetik és úgy segélyeztetik, mint a valóságos özvegyek és árvák. Az ilyen segélyezés megszűnik akkor, ha a családfő olyan keresethez jut, mely az élvezett segélynek megfelel.

15. §. Ha az intézeti tag hivataláról önként lemond, egyfelől megszűnik minden kötelezettsége ezen gyám- és nyugdíj-intézet iránt; másfelől pedig családjá is elveszti minden igényét az intézettel szemben, mint a mely nagyobb mértékben van az egyházi közjótékonyosság elvére, mint az intézeti tagok befizetésére alapítva.

Azonban, ha az ilyen lemondó tag, egyházi és iskolai felsőbbsege beleegyezésével, jellegét továbbra is megtartja s az intézet iránti kötelezettségeinek, a lemondás évében teljesített mértékben, továbbra is eleget tesz, családjának igényei is épségben maradnak.

16. §. Az intézet tényleges működésének megkezdésétől fogva, tehát 1889. január 1-től kezdve, a kegyév intézménye, az egész magyarországi ev. ref. egyházban, „kegyeleti átalány“-nyá alakítatik át, oly módon, hogy az egy esztendei hivatali fizetés értékéből levonatván a palástdíjak és ott, hol a lakás helyett lakásdíj adatik, ez utóbbi is, az így fenmaradó összegnek fele fizettetik kegyeleti átalányul az özvegy és árva családnak, vagy ennek nem léteben, a 3-dik § d) pontja értelmében az egyetemes gyámintézetnek, a hivatali utód által és pedig a hivatal tényleges átvételétől számított hat hónap alatt. Ugy hogy megtörténvén a lelkészválasztás, az „egyházi törvény“ 196. §-ában kijelölt idő alatt, a csonka év leteltével az újonnan választott lelkész veszi át a hivatalt, teljes díjazásával együtt.

A csonka évben, az özvegy és árva családot illetvén a hivatali fizetés, őket terheli a hivatal elláttatása is, már akár helyettes, akár az újonnan választott lelkész által, de kápláni díjazás mellett.

A kegyeleti átalány jövőben a lelkészi képesítéssel bíró tanárok özvegyeire és árváira is kiterjesztetik a fentebbiek értelmében.

17. §. A gyám- és nyugdíj minden esztendőről utólagosan tétetik folyóvá, mindig a következő év febr. 1-én és pedig:

a) a gyámdij számíttatik azon év január 1-től fogva, a melyet előzőleg esedékessé vált az özvegy-árva családra nézve a kegyeleti átalány;

b) a nyugdíj pedig a nyugdíjazást elrendelő jogerős ítélet napjától kezdve.

18. §. Ha az intézet valamelyik tagja meghal, nyugdíjaztatik, vagy hivatalától a 14. § értelmében elmozdítatik, vagy megfosztatik: az esperes, illetőleg az igazgató-tanár 30 nap alatt jelentést tesz az igazgatóság elnökének, csatolva az illetőnek hivatalos használatra hivatalból bélyegtelenül kiállított családivét; kimutatva, hogy mikor válik esedékessé a kegyeleti átalány az özvegy-árva családra? s mely időtől számítandó annak gyámdija? továbbá mellékeli a nyugdíjazást elrendelő, vagy a hivataltól való elmozdítást, megfosztást kimondó egyh. bírósági ítéletet, hiteles másolatban; valamint minden év december 15-én az igazgatóság elnökéhez beterjeszti a hatósága alatti, gyám- és nyugdíjra felveendő összesített kimutatását, igazolva az illetők életben lételet, özvegyi állapotát és életkorát.

19. §. A beterjesztett okmányok alapján, az igazgató bizottság megállapítván a gyám- és nyugdíjasok számát s a 4., 10., 11., 13. §-ok értelmében meghatározván a gyám- és nyugdíjul adandó segélyt, az igazgatóság elnöke folyóvá teszi azt, az illető esperes, illetve igazgató-tanár kezéhez, kitől a gyám- és nyugdíjasok, szabályszerű nyugta mellett, átveszik azt.

20. §. A gyám- és nyugdíjasoknak, ha lakásukat változtatják, jogukban van kivánni, hogy segélydíjuk, új lakóhelyük espereséhez, vagy igazgató tanárához utalványoztassék.

21. §. Az esperesek és igazgató-tanárok ezen segélypénzeket teljes anyagi felelősség terhe alatt kezelik, s a segélyezettke nyugtáit esetről-esetre, beküldik az igazgatóság elnökéhez s e tárgyú számadásukat az egyházmegyei, illetőleg az egyházkerületi közgyűlés elé felterjesztik.

22. §. Az egyes egyházkerületeknél, egyházmegyeknél, gyülekezeteknél vagy tanintézeteknél fennálló gyám- és nyugdíj-intézetek és netalán létező olyan alapítványok vagy szokásos kegyeleti intézkedések, melyeknek kizárólagos célja a helybeli lelkészek vagy tanárok özvegyeinek és árváinak segélyezése: ezen intézkedések által nem érintetnek és rendeltetésökben továbbra is meghagyatnak.

23. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézet központi vezetésére egy külön igazgató bizottság választatik a konvent által, mely bizottságnak végleges szervezése, külön intézkedés tárgya leend.

24. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetet a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje vagy országos zsinatja szüntetheti meg; s míg ez meg nem történik, sem az egyházak kisebb vagy nagyobb része, sem az intézeti tagok kisebb vagy nagyobb száma, ezen intézet kötelékéből ki nem léphet, vagy ha erőszakosan kilépne s a magyar ev. ref. egyháztól is elszakadna: ezen egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetnek sem tökevagyon, sem segélyezése iránt semmi igényt nem támaszthat. Törvényes meg-

szüntetés esetén az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetnek összes vagyona a magyarországi ev. ref. egyház által elküldönitve kezelendő és csak magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok nyugdíjazására s illetőleg azok özvegyeinek és árváinak segélyezésére fordítható.

25. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetet érdeklő minden peres ügyben, fokozatosan az egyházmegyei, egyházkerületi és konventi bíróság ítél, a fennálló általános egyházi perrendtartási szabályok szerint.

N.-Szalontán, 1887. február 4.

Szél Kálmán.

(Vége köv.)

K ü l f ö l d.

Hollandia. A Holland református egyház orthodox része fontos ügyekben kongressust tartott január 11. s következő napjain Amsterdamban. Megjelent mintegy 1200 küldött az ország minden részéből s a Frascati nevű nagy terem szorongásig tömve volt figyelmes hallgatósággal. Senki nem bocsátott be, a ki alá nem írta azon nyilatkozatot, hogy kötelességének tartja lerázni magáról a mostani zsinati hierarchiát. A congressus első napján Kuyper, Savornen, Lohman és Rutgers, az amsterdami szabad egyetem tanárai tartottak igen fontos beszédeket arról, hogy mily terhes az 1816-ik évben alkotott zsinati szervezet járma és hogy el kell azt, bármilyen anyagi áldozat árán is, vetni. Elhatározták, hogy e mozgalmat minél nagyobb körűvé teszik és hogy májusban egyházmegyei, június végén Rotterdamban zsinati gyűlésre jönnek ismét össze. A gyűlés ideje alatt estvénekint, rendkívüli tömegek által látogatott isteniszteleteket tartottak bérelt termekben, mert a nemzeti egyház templomait elzárták azon testvérek elöl, kik elvetették az 1816-iki zsinati szervezetet. Nem pusztá elválásnak, vagy elszakadásnak, hanem teljesen reformációnak tekinthető e mozgalom. A mint a 16-ik században a pápai hierarchiát vetette el a holland egyház, most meg azon zsinati hierarchiát vetették el a holland református egyházak, mely Vilmos király által 1816-ban erőszakoltatott rájuk. Addig a holland egyház az 1619-iki dordtrechti egyházi szabályzat alapján állott, kormányzati ügyeiben szabadon, hittani dolgokban hitvallása által köttetve. De az 1816-iki szervezet elvette az egyház önkormányzati jogát, míg hittani dolgokban féktelen szabadságot engedett. A kormány, politikai tekintetektől, a zsinat mellett áll s azon gyülekezetek, melyek az egyház szabadságának elvét vallják, elvesztik javadalmait. De ez nem gátolja őket, hogy elvetvén a romlott zsinati szervezetet, tanban és kormányzásban a biblia alapjára helyezkedjenek. Azon jeleneteket látjuk itt megújulni, melyek Skóciában akkor folytak le, mikor egy nagy rész elszakadt az államegyház testétől s megalakította a szabadegyházakat. Ime Amsterdamban 6 lelkész hagyja ott javadalmait s 15,000 egyháztag követi őket, Rotterdamban 15 lelkész közül még csak kettő határozta el magát a nehéz lépésre, míg ugyanott 32 presbyter közül 31 s 32 dékán közül 24 kivált az államegyház kötelekeiből. Ma már több gyülekezet, a zsinatiaknak engedvén át templomhelyiségeit és egyéb javadalmait, bérelt termekben tartja

összejöveteleit. De a vallásos holland nép, élénk rokonszenvvel kísérvén e mozgalmat, bizonyára templomokat építendő nem sokára, hol az új reformáció lelkészei megerősödöttek fogják hirdetni az egyház egyedüli fejének, a Jézus Krisztusnak igaz tudományát.

Skócia. Komoly lépések tétettek a múlt év végefelé Skóciában az államegyház és a szabadegyház egyesítésére. Mindkét oldalról bizottságokat küldtek ki lehető megállapodások s a végleges megoldás mikéntje iránti javaslattételre. De például az államegyházi bizottságnak a másikkal intézett ilyen hangú átirata: „A mi a szabadegyházak azon javaslatát illeti, hogy a két egyház jönne össze konferenciára s venné föl vitatás tárgyául az egyház állam általi javadalmazásának kérdését, — az „Egyházi Érdekeket gondozó Bizottság“ nem tartja szükségesnek e tárgyba bemenni. Nem volna a vitának közös alapja, melyen megindulhatna“ stb. — az ilyen átirat csaknem biztosan nyakát szegte az egyesülés lehetőségének.

Bulgáriában a kolera folyvást tart. A múlt adventi napok alatt pedig intézkedés történt arra nézve is, hogy a hívők ne bőjtöljenek, hanem hussal és más tápláló ételműekkel táplálkozzanak. Bulgáriában nevezetesen nagyon szigorú bőjtöt tartanak: karácson, husvét és Péter-Pál napja előtt 40 napig a nép csak kenyérrrel és hüvelyes veteménynyel él; az „orthodox“ egyház rendeli ezt, valamint a régi szokás is, mely a törökök ramazán-havi bőjtje folytán még szigorubb alakot öltött.

Amerika. Az észak-amerikai Egyesült Államok képviselőháza f. évi jan. 12-én egy új törvényt fogadott el, mely által az Utah-ban divatozó többnejűség eltöröltessék. E törvény a többnejűséget nagy bűnnek bélyegzi s a mostan e bűnben elöket választási joguktól megfosztja. A választó polgárok esküt tartoznak tenni, hogy minden törvény mellett főként a többnejűségre vonatkozót fogják tiszteletben tartani. A nők többé nem szerepelhetnek mint választók.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Törvényesítés.

Szerkesztő ur hozzám intézett megtisztelő felhívása következtében igyekszem a törvényesítési eljárás módját becses lapja azon tisztelt olvasóival, kik talán azt nem tudnák, megismertetni, természetesen csak dióhéjba szorítva, miután e lap ily cikkek nagy terjedelemben fejtegetésének helyt nem adhat.

Mindenekelőtt a törvénytelenység definitióját kell adnom.

Törvénytelen gyermek az, mely törvényes, vagy legalább annak vélt házasságon kívül születik, törvénytelen gyermek az is, kit férjes asszony, de nem férjétől szült; azonban ez bizonyítandó, miután az ily gyermeket az elővélemény törvényes szülöttnek tartja mindaddig, míg az ellenkező be nem igazoltatik.

A szülő anya esküvel bizonyítása figyelembe nem jöhet, mivel törvényeink szerint becstelen tanu, vallomására hitet nem tehet.

A házasságon kívül született gyermek vagy természe-

tes, mely ágyasságból származott; vagy fattyugyermekek, mely szabad személytől született, vagy vérfertőztetési (ex incestu), vagy szentségtörési (sacrilegi), vagy kárhosszi (nefandi), a nemzőnek a nemzettjével való közösülésből származott.

Különben a törvényes elővélemény az, hogy a mely gyermek a házasságkötés után 7, az elválás vagy a férj halála, vagy eltávazása után 10 hónapon belül születik: az törvényes.

Ezek előrebocsátása után áttérek a törvényesítés módjára.

Törvényesítés történik a kath. egyházjog szerint, ha az érvénytelen házasság pápai engedélylyel érvényesítettik, mit egyházi törvényeink „dispensatio“, vagy „sanatio matrimonii in radice“ név alatt emlitenek.

Ily törvényesítés akkor áll elő, ha valamely kath. egyházjogilag fenlévő akadály miatt nem lett volna a házasság megköthető, de mivel az akadályról vagy mind a két félnek, vagy legalább az egyiknek tudomása nem volt, a pápa adhat felmentvényt, minek azon eredménye van, hogy ezen házasság úgy tekintetik, mintha az alapjában érvényesen kötöttet volna, és az ezen házasságból született gyermekek mind törvényesek.

Ezen pápai dispensatió, ha nemzési hiba folytán adott, csak egyházi jogokkal ruház fel (kivéve a bibornoki állást), ha bontó akadály alóli felmentés következménye, miután a kath. egyházjog szerint semmisházasság érvényre emelését eszközli, a következő házasság általi törvényesítésnek felel meg.

Ilyen dispensatiót azonban a pápa csak nagyon ritkán szokott adni, leginkább csak akkor, ha valamely országban felzavart társadalmi s egyházi viszonyok közt számtalan érvénytelen házasság kötöttet, melyeknek törvényes feloldása feltűnés s a kedélyek felzaklatása nélkül nem volna eszközölhető.

IX. Pius pápa 1856. évi márczius 17-én kibocsátott brevójében az ausztriai püspököket felhatalmazta, hogy meggyökben azon időpontig létre jött házasságokat törvényeseknek deklarálják; természetesen az ily felmentvény a gyermekeket is törvényesítette.

A törvényesítés másik neme a gyermek, vagy gyermekek születése után bekövetkező ugynevezett utóházasság által áll elő; ha t. i. a nemzők formális házasságot kötnek; de ezen törvényesítés akkor bir csak joghatálylyal, ha az utóházasságra lépők akkor, midőn a gyermeket, vagy gyermekeket nemzették, szintén összekelhettek volna, vagy, habár akadály volt is köztük, az alól fölmenthetők lettek volna.

Ily esetben a felek, mielőtt a lelkészhez mennének, helyesen úgy járnak el, hogy a közjegyzőség, vagy hol ily intézmény nincs, a világi előljáróság előtt megjelennek, ott egy nyilatkozatot állítanak ki, melyben beigazoltatik, hogy köztük oly akadály, mely a házasságot a gyermeknemzés idejében tiltotta volna, nincs; melyben a gyermeket magokénak ösmerik és tartják; az ily hitelesített okmánynyal mennek a lelkészhez, ki ennek alapján az esketést megteheti.

A lelkész az esketés után a felmutatott okirat alapján, hivatkozással ezen, hiteles alakban, levéltárba teendő szülei nyilatkozatra, a kereszteleési anyakönyvet kiigazítja.

A megesketés és az anyakönyv kiigazítás után a gyermek törvényesítése ténynyé vált.

Van eset reá, midőn az utóházasság meg nem köthető, pl. az apa és anya házassági frigyre lépni nem szándékoznak, ily esetben a törvényesítés a polgári hatósághoz beadandó kérvény útján a törvénykezési eljárás szerint történik meg; a mely kérvényre hozandó határozat a lelkészi hivattal közöltetvén, annak alapján a születési anyakönyv illető lapja kiigazítandó.

Világi.

Irodalom.

Beküldettek hozzánk: A Nagy-Károlyi Gróf Károlyi család oklevéltára. Sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. E negyedik kötet 1604—1709. közötti időből közöl okleveleket és levelezéseket. A 624 lapra terjedő nagy kötet több általános érdekű okmányt és levelet is tartalmaz a becses adalékul szolgál azon kor általános történetének megírásához is. Gratulálunk G. K. kartársunknak e szép munkájához, melyet részletesen méltatni nem a mi hivatásunk. — A magyar Prot. Egyh. és Isk. Figyelő november-decemberi száma Dr. Beliczay Jónásnak „Gaius“ cz. tanulmányát, a Gusztáv-Adolf-egylet utóbbi nagy-gyűlésének részletes leírását, Csuthy Zs.-nak „A magyar prot. egyház tragédiája“ cz. igen érdekes történeti tanulmányát hozza, mely után bel- és külmissiói s irodalmi rovatok stb. következnek. — A „Magyar Dal-Album“ hatodik folyamának 4-ik füzeté megjelent s beküldetett hozzánk 20 dallamtartalommal. Előfizetéseket még mindig elfogad a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatala Győrött és pedig egy évre (10 füzetre) 1 frt 80 kr.; félévre (5 füzetre) 90 kr. Egy-egy füzet ára 25 kr. A füzetek bérmentve küldetnek.

Hoós János áll. tkép. tanár Déván előfizetési felhívást hirdet egy „Eredeti Magyar Daltár“ című zenei folyóiratra, mely minden hónapban egyszer 8 magyar népdalt tartalmazva, jelenik meg, mely népdalok hazánk elismert költőinek költeményeire lesznek írva jobb nevű népdalíróktól. Előfizetési ára egész évre 4, félévre 2, negyedévre 1 frt.

Különfélék.

A debreczeni főiskolában az 1887/8. isk. évre a következő pályakérdések tűzettek ki: I. A Hatvani alapítványra: Elaboranda biographia Stephani Hatvani professoris debrecinensis (ad diem anniversarium secularem mortis ejus recordandum). Latinul irandó. Pályázókul kineveztetnek: Szécsi Miklós 3. th., Pokoly József 2. th., Kovács Ferencz 1. th. Jutalma 45 frt. II. A Péczeli 4-ik alapítványra: Azon munkásság mellett, melyet a 16-ik és 17-ik század prot. lelkészei és tanítói az egyházi irodalom terén kifejtettek, mit köszönhet nekik általános irodalmunk és költészetünk? Jut. 35 frt. III. A Várady-Szabó alapítványra: A testi nevelés micsoda eszközök és módok felhasználása által készíti elő s támogatja az embernek úgy szellemi, mint erkölcsi fejlődését; egyszersmind a testi ne-

szüntetés esetén az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetnek összes vagyona a magyarországi ev. ref. egyház által elküldönitve kezelendő és csak magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok nyugdíjazására s illetőleg azok özvegyeinek és árváinak segélyezésére fordítható.

25. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetet érdeklő minden peres ügyben, fokozatosan az egyházmegyei, egyházkerületi és konventi bíróság ítél, a fennálló általános egyházi perrendtartási szabályok szerint.

N.-Szalontán, 1887. február 4.

Szél Kálmán.

(Vége köv.)

K ü l f ö l d.

Hollandia. A Holland református egyház orthodox része fontos ügyekben kongressust tartott január 11. s következő napjain Amsterdamban. Megjelent mintegy 1200 küldött az ország minden részéből s a Frascati nevű nagy terem szorongásig tömve volt figyelmes hallgatósággal. Senki nem bocsátatott be, a ki alá nem írta azon nyilatkozatot, hogy kötelességének tartja lerázni magáról a mostani zsinati hierarchiát. A congressus első napján Kuyper, Savornen, Lohman és Rutgers, az amsterdami szabad egyetem tanárai tartottak igen fontos beszédeket arról, hogy mily terhes az 1816-ik évben alkotott zsinati szervezet járma és hogy el kell azt, bármilyen anyagi áldozat árán is, vetni. Elhatározták, hogy e mozgalmat minél nagyobb körűvé teszik és hogy májusban egyházmegyei, június végén Rotterdamban zsinati gyűlésre jönnek ismét össze. A gyűlés ideje alatt estvénekint, rendkívüli tömegek által látogatott isteniszteleteket tartottak bérelt termekben, mert a nemzeti egyház templomait elzárták azon testvérek elől, kik elvetették az 1816-iki zsinati szervezetet. Nem pusztá elválásnak, vagy elszakadásnak, hanem teljesen reformációnak tekinthető e mozgalom. A mint a 16-ik században a pápai hierarchiát vetette el a holland egyház, most meg azon zsinati hierarchiát vetették el a holland református egyházak, mely Vilmos király által 1816-ban erőszakoltatott rájuk. Addig a holland egyház az 1619-iki dordtrechti egyházi szabályzat alapján állott, kormányzati ügyeiben szabadon, hittani dolgokban hitvallása által köttetve. De az 1816-iki szervezet elvette az egyház önkormányzati jogát, míg hittani dolgokban féktelen szabadságot engedett. A kormány, politikai tekintetektől, a zsinat mellett áll s azon gyülekezetek, melyek az egyház szabadságának elvét vallják, elvesztik javadalmaikat. De ez nem gátolja őket, hogy elvetvén a romlott zsinati szervezetet, tanban és kormányzásban a biblia alapjára helyezkedjenek. Azon jeleneteket látjuk itt megújulni, melyek Skóciában akkor folytak le, mikor egy nagy rész elszakadt az államegyház testétől s megalakította a szabadegyházat. Ime Amsterdamban 6 lelkész hagyja ott javadalmaikat s 15,000 egyháztagnak követi őket, Rotterdamban 15 lelkész közül még csak kettő határozta el magát a nehéz lépésre, míg ugyanott 32 presbyter közül 31 s 32 dékán közül 24 kivált az államegyház kötelekeiből. Ma már több gyülekezet, a zsinatiaknak engedvén át templomhelyiségeit és egyéb javadalmaikat, bérelt termekben tartja

összejöveteleit. De a vallásos holland nép, élénk rokonszenvvel kísérvén e mozgalmat, bizonyára templomokat építendő nem sokára, hol az új reformáció lelkészei megerősödöttek fogják hirdetni az egyház egyedüli fejének, a Jézus Krisztusnak igaz tudományát.

Skócia. Komoly lépések tétettek a múlt év végefelé Skóciában az államegyház és a szabadegyház egyesítésére. Mindkét oldalról bizottságokat küldtek ki lehető megállapodások s a végleges megoldás mikéntje iránti javaslattételre. De például az államegyházi bizottságnak a másikkhoz intézett ilyen hangú átirata: „A mi a szabadegyháznak azon javaslatát illeti, hogy a két egyház jönne össze konferenciára s venné föl vitatás tárgyául az egyház állam általi javadalmasításának kérdését, — az „Egyházi Érdekeket gondozó Bizottság“ nem tartja szükségesnek e tárgyba bemenni. Nem volna a vitának közös alapja, melyen megindulhatna“ stb. — az ilyen átirat csaknem biztosan nyakát szegte az egyesülés lehetőségének.

Bulgáriában a kolera folyvást tart. A múlt adventi napok alatt pedig intézkedés történt arra nézve is, hogy a hívők ne bőjtöljenek, hanem hussal és más tápláló ételműekkel táplálkozzanak. Bulgáriában nevezetesen nagyon szigorú bőjtöt tartanak: karácson, husvét és Péter-Pál napja előtt 40 napig a nép csak kenyérral és hüvelyes veteménynyel él; az „orthodox“ egyház rendeli ezt, valamint a régi szokás is, mely a törökök ramazán-havi bőjtje folytán még szigorubb alakot öltött.

Amerika. Az észak-amerikai Egyesült Államok képviselőháza f. évi jan. 12-én egy új törvényt fogadott el, mely által az Utah-ban divatozó többnejűség eltöröltessék. E törvény a többnejűséget nagy bűnnek bélyegzi s a mostan e bűnben előket választási joguktól megfosztja. A választó polgárok esküt tartoznak tenni, hogy minden törvény mellett főként a többnejűségre vonatkozót fogják tiszteletben tartani. A nők többé nem szerepelhetnek mint választók.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Törvényesítés.

Szerkesztő ur hozzám intézett megtisztelő felhívása következtében igyekszem a törvényesítési eljárás módját becses lapja azon tisztelt olvasóival, kik talán azt nem tudnák, megismertetni, természetesen csak dióhéjba szorítva, miután e lap ily czikkek nagy terjedelemben fejtegetésének helyt nem adhat.

Mindenekelőtt a törvénytelenesség definitióját kell adnom.

Törvénytelen gyermek az, mely törvényes, vagy legalább annak vélt házasságon kívül születik, törvénytelen gyermek az is, kit férjes asszony, de nem férjétől szült; azonban ez bizonyítandó, miután az ily gyermeket az elővélemény törvényes szülöttnek tartja mindaddig, míg az ellenkező be nem igazoltatik.

A szülő anya esküvel bizonyítása figyelembe nem jöhet, mivel törvényeink szerint becstelen tanu, vallomására hitet nem tehet.

A házasságon kívül született gyermek vagy természe-

tes, mely ágyasságból származott; vagy fattyugyermek, mely szabad személytől született, vagy vérfertőztetési (ex incestu), vagy szentségtörési (sacrilegi), vagy kárhozati (nefandi), a nemzőnek a nemzettjével való közösülésből származott.

Különbén a törvényes elővélemény az, hogy a mely gyermek a házasságkötés után 7, az elválás vagy a férj halála, vagy eltávózása után 10 hónapon belül születik: az törvényes.

Ezek előrebocsátása után áttérek a törvényesítés módjára.

Törvényesítés történik a kath. egyházjog szerint, ha az érvénytelen házasság pápai engedélylyel érvényesítetik, mit egyházi törvényeink „dispensatio“, vagy „sanatio matrimonii in radice“ név alatt emlitenek.

Ily törvényesítés akkor áll elő, ha valamely kath. egyházjogilag fenlévő akadály miatt nem lett volna a házasság megköthető, de mivel az akadályról vagy mind a két félnek, vagy legalább az egyiknek tudomása nem volt, a pápa adhat felmentvényt, minek azon eredménye van, hogy ezen házasság úgy tekintetik, mintha az alapjában érvényesen kötöttetett volna, és az ezen házasságból született gyermekek mind törvényesek.

Ezen pápai dispensatio, ha nemzési hiba folytán adott, csak egyházi jogokkal ruház fel (kivéve a bibornoki állást), ha bontó akadály alóli felmentés következménye, miután a kath. egyházjog szerint semmis házasság érvényre emelését eszközi, a következő házasság általi törvényesítésnek felel meg.

Ilyen dispensatiót azonban a pápa csak nagyon ritkán szokott adni, leginkább csak akkor, ha valamely országban felzavart társadalmi s egyházi viszonyok közt számtalan érvénytelen házasság kötöttetett, melyeknek törvényes feloldása feltűnés s a kedélyek felzaklatása nélkül nem volna eszközölhető.

IX. Pius pápa 1856. évi márczius 17-én kibocsátott brevéjében az ausztriai püspököket felhatalmazta, hogy meggyökben azon időpontig létre jött házasságokat törvényeseknek deklarálják; természetesen az ily felmentvény a gyermekeket is törvényesítette.

A törvényesítés másik neme a gyermek, vagy gyermekek születése után bekövetkező ugynevezett utóházasság által áll elő; ha t. i. a nemzők formális házasságot kötnek; de ezen törvényesítés akkor bir csak joghatálylyal, ha az utóházasságra lépők akkor, midőn a gyermeket, vagy gyermekeket nemzették, szintén összekelhetettek volna, vagy, habár akadály volt is köztük, az alól fölmenthetők lettek volna.

Ily esetben a felek, mielőtt a lelkészhez mennének, helyesen úgy járnak el, hogy a közjegyzőség, vagy hol ily intézmény nincs, a világi előljáróság előtt megjelennek, ott egy nyilatkozatot állítanak ki, melyben beigazoltatik, hogy köztük oly akadály, mely a házasságot a gyermeknemzés idejében tiltotta volna, nincs; melyben a gyermeket magokénak ösmerik és tartják; az ily hitelesített okmánynyal mennek a lelkészhez, ki ennek alapján az esketést megteheti.

A lelkész az esketés után a felmutatott okirat alapján, hivatkozással ezen, hiteles alakban, levéltárba teendő szülei nyilatkozatra, a keresztelési anyakönyvet kiigazítja.

A megesketés és az anyakönyv kiigazítás után a gyermek törvényesítése ténynyé vált.

Van eset reá, midőn az utóházasság meg nem köthető, pl. az apa és anya házassági frigyre lépni nem szándékoznak, ily esetben a törvényesítés a polgári hatósághoz beadandó kérvény útján a törvénykezési eljárás szerint történik meg; a mely kérvényre hozandó határozat a lelkészi hivattal közöltetvén, annak alapján a születési anyakönyv illető lapja kiigazítandó.

Világi.

Irodalom.

Beküldettek hozzánk: A Nagy-Károlyi Gróf Károlyi család oklevéltára. Sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. E negyedik kötet 1604—1709. közötti időből közöl okleveleket és levelezéseket. A 624 lapra terjedő nagy kötet több általános érdekű okmányt és levelet is tartalmaz s becses adalékul szolgál azon kor általános történetének megírásához is. Gratulálunk G. K. kartársunknak e szép munkájához, melyet részletesen méltatni nem a mi hivatásunk. — A magyar Prot. Egyh. és Isk. Figyelő november-decemberi száma Dr. Beliczay Jónásnak „Gaius“ cz. tanulmányát, a Gusztáv-Adolf-egylet utóbbi nagy-gyűlésének részletes leírását, Csuthy Zs.-nak „A magyar prot. egyház tragédiája“ cz. igen érdekes történeti tanulmányát hozza, mely után bel- és külmissziói s irodalmi rovatai stb. következnek. — A „Magyar Dal-Album“ hatodik folyamának 4-ik füzeté megjelent s beküldetett hozzánk 20 dallamtartalommal. Előfizetéseket még mindig elfogad a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatala Győrött és pedig egy évre (10 füzetre) 1 frt 80 kr; félévre (5 füzetre) 90 kr. Egy-egy füzet ára 25 kr. A füzetek bérmentve küldetnek.

Hoós János áll. tkép. tanár Déván előfizetési felhívást hirdet egy „Eredeti Magyar Daltár“ czimű zenei folyóiratra, mely minden hónapban egyszer 8 magyar népdalt tartalmazva, jelenik meg, mely népdalok hazánk elismert költőinek költeményeire lesznek írva jobb nevű népdalíróktól. Előfizetési ára egész évre 4, félévre 2, negyedévre 1 frt.

Különfélék.

A debreczeni főiskolában az 1887/8. isk. évre a következő pályakérdések tűzettek ki: I. A Hatvani alapítványra: Elaboranda biographia Stephani Hatvani professoris debrecinensis (ad diem anniversarium secularem mortis ejus recordandum). Latinul irandó. Pályázókul kineveztetnek: Szécsi Miklós 3. th., Pokoly József 2. th., Kovács Ferencz 1. th. Jutalma 45 frt. II. A Péczeli 4-ik alapítványra: Azon munkásság mellett, melyet a 16-ik és 17-ik század prot. lelkészei és tanítói az egyházi irodalom terén kifejtettek, mit köszönhet nekik általános irodalmunk és költészetünk? Jut. 35 frt. III. A Várady-Szabó alapítványra: A testi nevelés micsoda eszközök és módok felhasználása által készíti elő s támogatja az embernek ugy szellemi, mint erkölcsi fejlődését; egyszersmind a testi ne-

szüntetés esetén az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetnek összes vagyona a magyarországi ev. ref. egyház által elküldönitve kezelendő és csak magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok nyugdíjazására s illetőleg azok özvegyeinek és árváinak segélyezésére fordítható.

25. §. Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetet érdeklő minden peres ügyben, fokozatosan az egyházmegyei, egyházkerületi és konventi bíróság ítélt, a fennálló általános egyházi perrendtartási szabályok szerint.

N.-Szalontán, 1887. február 4.

Szél Kálmán.

(Vége köv.)

K ü l f ö l d.

Hollandia. A Holland református egyház orthodox része fontos ügyekben kongressust tartott január 11. s következő napjain Amsterdamban. Megjelent mintegy 1200 küldött az ország minden részéből s a Frascati nevű nagy terem szorongásig tömve volt figyelmes hallgatósággal. Senki nem bocsátott be, a ki alá nem írta azon nyilatkozatot, hogy kötelességének tartja lerázni magáról a mostani zsinati hierarchiát. A congressus első napján Kuyper, Savornen, Lohman és Rutgers, az amsterdami szabad egyetem tanárai tartottak igen fontos beszédeket arról, hogy mily terhes az 1816-ik évben alkotott zsinati szervezet járma és hogy el kell azt, bármilyen anyagi áldozat árán is, vetni. Elhatározták, hogy e mozgalmat minél nagyobb körűvé teszik és hogy májusban egyházmegyei, június végén Rotterdamban zsinati gyűlésre jönnek ismét össze. A gyűlés ideje alatt estvént, rendkívüli tömegek által látogatott istenitiszteleteket tartottak bérelt termekben, mert a nemzeti egyház templomait elzárták azon testvérek elől, kik elvetették az 1816-iki zsinati szervezetet. Nem pusztán elválásnak, vagy elszakadásnak, hanem teljesen reformációnak tekinthető e mozgalom. A mint a 16-ik században a pápai hierarchiát vetette el a holland egyház, most meg azon zsinati hierarchiát vetették el a holland református egyházak, mely Vilmos király által 1816-ban erőszakoltatott reájok. Addig a holland egyház az 1619-iki dordtrechti egyházi szabályzat alapján állott, kormányzati ügyeiben szabadon, hittani dolgokban hitvallása által köttetve. De az 1816-iki szervezet elvette az egyház önkormányzati jogát, míg hittani dolgokban féktelen szabadságot engedett. A kormány, politikai tekintetektől, a zsinat mellett áll s azon gyülekezetek, melyek az egyház szabadságának elvét vallják, elvesztik javadalmait. De ez nem gátolja őket, hogy elvetvén a romlott zsinati szervezetet, tanban és kormányzásban a biblia alapjára helyezkedjenek. Azon jeleneteket látjuk itt megújulni, melyek Skóciában akkor folytak le, mikor egy nagy rész elszakadt az államegyház testétől s megalakította a szabadegyházakat. Ime Amsterdamban 6 lelkész hagyja ott javadalmait s 15,000 egyháztagnak követi őket, Rotterdamban 15 lelkész közül még csak kettő határozta el magát a nehéz lépésre, míg ugyanott 32 presbyter közül 31 s 32 dékán közül 24 kivált az államegyház kötelekeiből. Ma már több gyülekezet, a zsinatiaknak engedvén át templomhelyiségeit és egyéb javadalmait, bérelt termekben tartja

összejöveteleit. De a vallásos holland nép, élénk rokonszenvvel kisérve e mozgalmat, bizonyára templomokat építendő nem sokára, hol az új reformáció lelkészei megerősödöttek fogják hirdetni az egyház egyedüli fejének, a Jézus Krisztusnak igaz tudományát.

Skócia. Komoly lépések tétettek a múlt év végefelé Skóciában az államegyház és a szabadegyház egyesítésére. Mindkét oldalról bizottságokat küldtek ki lehető megállapodások s a végleges megoldás mikéntje iránti javaslattételre. De például az államegyházi bizottságnak a másikkal intézett ilyen hangú átirata: „A mi a szabadegyházak azon javaslatát illeti, hogy a két egyház jönne össze konferenciára s venné föl vitatás tárgyául az egyház állam általi javadalmazásának kérdését, — az „Egyházi Érdekeket gondozó Bizottság“ nem tartja szükségesnek e tárgyba bemenni. Nem volna a vitának közös alapja, melyen megindulhatna“ stb. — az ilyen átirat csaknem biztosan nyakát szegte az egyesülés lehetőségének.

Bulgáriában a kolera folyvást tart. A múlt adventi napok alatt pedig intézkedés történt arra nézve is, hogy a hívők ne bőjtöljenek, hanem hussal és más tápláló étneműekkel táplálkozzanak. Bulgáriában nevezetesen nagyon szigorú böjtöt tartanak: karácson, husvét és Péter-Pál napja előtt 40 napig a nép csak kenyérral és hüvelyes veteménynyel él; az „orthodox“ egyház rendeli ezt, valamint a régi szokás is, mely a törökök ramazán-havi böjtje folytán még szigorubb alakot öltött.

Amerika. Az észak-amerikai Egyesült Államok képviselőháza f. évi jan. 12-én egy új törvényt fogadott el, mely által az Utah-ban divatozó többnejűség eltöröltessék. E törvény a többnejűséget nagy bűnnek bélyegzi s a mostan e bűnben előket választási joguktól megfosztja. A választó polgárok esküt tartoznak tenni, hogy minden törvény mellett főként a többnejűségre vonatkozót fogják tiszteletben tartani. A nők többé nem szerepelhetnek mint választók.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Törvényesítés.

Szerkesztő ur hozzám intézett megtisztelő felhívása következtében igyekszem a törvényesítési eljárás módját becses lapja azon tisztelt olvasóival, kik talán azt nem tudnák, megismertetni, természetesen csak dióhéjba szorítva, miután e lap ily czikkek nagy terjedelemben fejtegetésének helyt nem adhat.

Mindenekelőtt a törvénytelenesség definitióját kell adnom.

Törvénytelen gyermek az, mely törvényes, vagy legalább annak vélt házasságon kívül születik, törvénytelen gyermek az is, kit férjes asszony, de nem férjétől szült; azonban ez bizonyítandó, miután az ily gyermeket az elővélemény törvényes szülöttnek tartja mindaddig, míg az ellenkező be nem igazoltatik.

A szülő anya esküvel bizonyítása figyelembe nem jöhet, mivel törvényeink szerint becstelen tanu, vallomására hitet nem tehet.

A házasságon kívül született gyermek vagy természete-

tes, mely ágyasságból származott; vagy fattyugyermek, mely szabad személytől született, vagy vérfertőztetési (ex incestu), vagy szentségtörési (sacrilegi), vagy kárhozati (nefandi), a nemzőnek a nemzettjével való közösülésből származott.

Különbén a törvényes elővélemény az, hogy a mely gyermek a házasságkötés után 7, az elválás vagy a férj halála, vagy eltávazása után 10 hónapon belül születik: az törvényes.

Ezek előrebocsátása után áttérek a törvényesítés módjára.

Törvényesítés történik a kath. egyházjog szerint, ha az érvénytelen házasság pápai engedélylyel érvényesítetik, mit egyházi törvényeink „dispensatio“, vagy „sanatio matrimonii in radice“ név alatt emlitenek.

Ily törvényesítés akkor áll elő, ha valamely kath. egyházjogilag fenlévő akadály miatt nem lett volna a házasság megköthető, de mivel az akadályról vagy mind a két félnek, vagy legalább az egyiknek tudomása nem volt, a pápa adhat felmentvényt, minek azon eredménye van, hogy ezen házasság úgy tekintetik, mintha az alapjában érvényesen kötöttet volna, és az ezen házasságból született gyermekek mind törvényesek.

Ezen pápai dispensatió, ha nemzési hiba folytán adott, csak egyházi jogokkal ruház fel (kivéve a bibornoki állást), ha bontó akadály alóli felmentés következménye, miután a kath. egyházjog szerint semmisházasság érvényre emelését eszközli, a következő házasság általi törvényesítésnek felel meg.

Ilyen dispensatiót azonban a pápa csak nagyon ritkán szokott adni, leginkább csak akkor, ha valamely országban felzavart társadalmi s egyházi viszonyok közt számtalan érvénytelen házasság kötöttet, melyeknek törvényes feloldása feltűnés s a kedélyek felzaklatása nélkül nem volna eszközölhető.

IX. Pius pápa 1856. évi márczius 17-én kibocsátott brevéjében az ausztriai püspököket felhatalmazta, hogy meggyökben azon időpontig létre jött házasságokat törvényeseknek deklarálják; természetesen az ily felmentvény a gyermekeket is törvényesítette.

A törvényesítés másik neme a gyermek, vagy gyermekek születése után bekövetkező ugynevezett utóházasság által áll elő; ha t. i. a nemzők formális házasságot kötnek; de ezen törvényesítés akkor bir csak joghatálylyal, ha az utóházasságra lépők akkor, midőn a gyermeket, vagy gyermekeket nemzették, szintén összekelhettek volna, vagy, habár akadály volt is köztük, az alól fölmenthetők lettek volna.

Ily esetben a felek, mielőtt a lelkészhez mennének, helyesen úgy járnak el, hogy a közjegyzőség, vagy hol ily intézmény nincs, a világi előljáróság előtt megjelennek, ott egy nyilatkozatot állítanak ki, melyben beigazoltatik, hogy köztük oly akadály, mely a házasságot a gyermeknemzés idejében tiltotta volna, nincs; melyben a gyermeket magokénak ösmerik és tartják; az ily hitelesített okmánynyal mennek a lelkészhez, ki ennek alapján az esketést megteheti.

A lelkész az esketés után a felmutatott okirat alapján, hivatozással ezen, hiteles alakban, levéltárba teendő szülei nyilatkozatra, a kereszteleési anyakönyvet kiigazítja.

A megesketés és az anyakönyv kiigazítás után a gyermek törvényesítése ténynyé vált.

Van eset reá, midőn az utóházasság meg nem köthető, pl. az apa és anya házassági frigyre lépni nem szándékoznak, ily esetben a törvényesítés a polgári hatósághoz beadandó kérvény útján a törvénykezési eljárás szerint történik meg; a mely kérvényre hozandó határozat a lelkészi hivattal közöltetvén, annak alapján a születési anyakönyv illető lapja kiigazítandó.

Világi.

Irodalom.

Beküldettek hozzánk: A Nagy-Károlyi Gróf Károlyi család oklevéltára. Sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. E negyedik kötet 1604—1709. közötti időből közöl okleveleket és levelezéseket. A 624 lapra terjedő nagy kötet több általános érdekű okmányt és levelet is tartalmaz s becses adalékul szolgál azon kor általános történetének megírásához is. Gratulálunk G. K. kartársunknak e szép munkájához, melyet részletesen méltatni nem a mi hivatásunk. — A magyar Prot. Egyh. és Isk. Figyelő november-decemberi száma Dr. Beliczay Jónásnak „Gaius“ cz. tanulmányát, a Gusztáv-Adolf-egylet utóbbi nagy-gyűlésének részletes leírását, Csuthy Zs.-nak „A magyar prot. egyház tragédiája“ cz. igen érdekes történeti tanulmányát hozza, mely után bel- és külmissiói s irodalmi rovatai stb. következnek. — A „Magyar Dal-Album“ hatodik folyamának 4-ik füzeté megjelent s beküldetett hozzánk 20 dallamtartalommal. Előfizetéseket még mindig elfogad a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatala Győrött és pedig egy évre (10 füzetre) 1 frt 80 kr; félévre (5 füzetre) 90 kr. Egy-egy füzet ára 25 kr. A füzetek bérmentve küldetnek.

Hoós János áll. tkép. tanár Déván előfizetési felhívást hirdet egy „Eredeti Magyar Daltár“ című zenei folyóiratra, mely minden hónapban egyszer 8 magyar népdalt tartalmazva, jelenik meg, mely népdalok hazánk elismert költőinek költeményeire lesznek írva jobb nevű népdalíróktól. Előfizetési ára egész évre 4, félévre 2, negyedévre 1 frt.

Különfélék.

A debreczeni főiskolában az 1887/8. isk. évre a következő pályakérdések tűzettek ki: I. A Hatvani alapítványra: Elaboranda biographia Stephani Hatvani professoris debrecinensis (ad diem anniversarium secularem mortis ejus recordandum). Latinul irandó. Pályázókul kineveztetnek: Szécsi Miklós 3. th., Pokoly József 2. th., Kovács Ferencz 1. th. Jutalma 45 frt. II. A Péczeli 4-ik alapítványra: Azon munkásság mellett, melyet a 16-ik és 17-ik század prot. lelkészei és tanítói az egyházi irodalom terén kifejtettek, mit köszönhet nekik általános irodalmunk és költészetünk? Jut. 35 frt. III. A Várady-Szabó alapítványra: A testi nevelés micsoda eszközök és módok felhasználása által készíti elő s támogatja az embernek ugy szellemi, mint erkölcsi fejlődését; egyszersmind a testi ne-

velésnek úgy egyéni, mint társadalmi, illetőleg állami nagy jelentősége adassék elő. *Jut.* 50 frt. IV. A Keresztésí-Deák alapítványra: 1) Kálvin reformátorunk elővégzettana fejtsék ki; s nagy művéből, az *Institutió*ból a 3-ik könyv 23-ik fejezete: „*Refutatio calumniarum quibus haec doctrina semper inique gravata fuit*“ híven és szabatosan fordíttassék le. *Jutalma* 84 frt. 2) Jellemeztessenek az 1790°-iki országgyűlés reformmunkálatai és ezen reformmunkálatok sorsa az országgyűlés után. *Jut.* 84 frt. V. A Bulyovszky alapítványra: Irassék egy „*elégia*“ szabadon választandó tárgyról. *Jut.* 50 frt. VI. A Kazinczy alapítványra: 1) Jellemeztessenek Kazinczy Ferencznek Debreczennel, különösen a debreczeni kör tagjával való összeköttetései és irodalmi vitái. *Jut.* 12 és 6 db. 10 frankos arany. 2) Feldolgozandó tetszés szerinti verses alakban népmesegyűjteményeinknek valamelyik kisebb darabja, a népies naiv hang megtartásával. *Jut.* 8 és 4 darab 10 frankos arany.

A debreczeni ev. reform. főiskola theologiai és jogakadémiajának tanrendje az 1886—87. tanév második felére. A) Tanárok a hittudományi szakban: *Menyhárt János*: Ószövetségbe való bevezetés, heti 3 órán. Ujszövetségbe való bevezetés, h. 3 ó. Ujszövetség-magyarázat (a galatákhoz írt levél magyarázata), h. 4 ó. *Tóth Sámuel*: Keresztyén hitan, h. 6 ó. Apologetika, h. 3 ó. *Balogh Ferencz*: Keresztyén egyháztörténelem II-dik korszak, h. 3 ó. IV-dik korszak, h. 3 ó. Magyar prot. egyháztörténelem, h. 3 ó. Hitnézetek története, h. 3 ó. Angol nyelvtan és Tennyson „*In Memoriam*“ ford. és magyarázata, h. 3 ó. *Csiky Lajos*: Lelkipásztorkodástan és katechetika, h. 3 ó. Gyakorlati bibliamagyarázat és szónoklati gyakorlatok, h. 4 ó. Keresztyén erkölcesstan, h. 4 ó. *Dicsőfi József* h. tanár: Ószövetség-magyarázat, h. 4 ó. Bibliai arámn nyelv és Dániel magyarázata, h. 1 ó. *Dr. Kovács Sándor*: Egyházi jog, h. 4 ó. — B) Jog- és államtudományi szakban: *Thót Ferencz*: Jogbölcészlet, h. 4 ó. *Liszka Nándor*: Magyar alkotmány- s jogtörténet, h. 4 ó. Magyar közjog, h. 6 ó. A magyar magánjog történetéből (spec. coll.) h. 1 ó. Parlamenti rendszer (spec. coll.), h. 1 ó. *Dr. Kovács Sándor*, ez évi akad. igazgató: Római jog (Pandekták), h. 8 ó. Egyházi jog, h. 4 ó. *Dr. Karsa István*: Magyar magánjog, h. 5 ó. Peres és perenkívüli eljárás, h. 5 ó. Nemzetközi jog, h. 3 ó. *Dr. Bacsoni Lajos*: A magyar állam statisztikája, tekintettel Ausztriára, h. 6 ó. Európai jogtörténet, h. 5 ó. *Dr. Pápay Imre* köz- és váltóügyvéd, h. tanár: Magyar közigazgatási jog, h. 5 ó. *Des Combes Henrik* köz- és váltóügyvéd, h. tanár: Büntető jog, h. 5 ó. *Dr. Bakos Imre* köz- és v. ügyvéd, h. tanár: Magyar kereskedelmi s váltó-jog, h. 6 ó. *Takács Ferencz* köz- és v. ügyvéd, h. tanár: Államgazdaságtan (Pénzügytan), h. 4 ó. — C) Bölcsészeti tudományokat előadó tanárok és tantárgyaik: *Dr. Török József*: Törvényszéki orvostan, h. 3 ó. Közegészségtan, h. 2 ó. *Thót Ferencz*: Bölcsészeti erkölcs- és izléstan, h. 3 ó. Ujkori bölcsészlet történelme, h. 4 ó. *Oszterlamm Ernő*: Általános nevelés- és tanítástan folytatása, h. 3 ó. Német nyelv és irodalom, h. 2 ó. *Somogyi Pál* tanítóképezdei tanár: Az anyanyelv tanításának módszertana, h. 1 ó. *Orosz István* tanítóképezdei tanár: Földrajz és természettudományok módszertana, h. 1 ó. *Dr. Öreg János* főgymn. tanár: Francia nyelv, h. 4 ó. Angol nyelv, lásd *Balogh Ferencz* tantárgyait.

A népfölkelés s a lelkészek. Sokunkra nagyon közlelről tartozik a kérdés, hogy vajjon a lelkészeket egyénileg mennyiben érdekli a népfölkelésről szóló 1886. XX. törvény-czikk? Utána jártunk a dolognak s teljesen megnyugtathatjuk esetleg aggódó lelkésztársainkat. A törvényczikk mellé hivatalosan kiadott „*Utasítás*“ 7. §-ának legutólsó kikezdése így hangzik: „A törvényesen bevett egyházak és vallásfelekezetek papjai, illetőleg lelkészei és segédlelkészei a népfölkelési szolgálatban csak saját hivatásukban és a táborig lelkészetben beálló szükséglet mérve szerint alkalmazhatók.“ Ez más szóval azt teszi, hogy egy-egy földandárba természetesen csak egy, vagy egynehány lelkészre levén szükség, a legnagyobb szám nyugodtan folytathatja otthon lelkészi munkáját. Mindenesetre szükséges volt azonban felhívás szerint a lelkészeknek is jelentkezniök, úgy azoknak, a kik be voltak sorozva és elbocsátattak, mint kiszolgáltak, valamint azoknak is, kik nem soroztattak be, hogy végső szükség esetén ne közkatonák gyanánt, hanem saját hivatásokban, vagy annak megfelelő munkakörben alkalmaztassanak.

Nagy Péter síremléke. Mint egyik fővárosi lapból olvasuk, erdélyi ev. református atyánkfiai már korábban elhatározták, hogy elhalt kitünő püspökük, Nagy Péter hamvai fölé egy díszes síremléket állítandának, e kegyeletes czéluterv közel áll már megvalósulásához. Közadakozásból tekintélyes összeg gyűlt be e czélra s a síremlék-bizottság elhatározta, hogy az emléket még a tavasz folyamán fel fogja állíttatni, míg annak ünnepélyes leleplezését a nyár elején tartandó egyházkerületi közgyűlés idejére tartja fenn. A hálás kegyelet ilyen tényeiről csak örömmel emlékezhetik meg a jelenkor egyházi eseményeinek krónikáírója. — Az egyetemi hallgatók létszáma a kolozsvári egyetemen évről-évre növekszik. A jelen félévre 535 hallgató iratkozott be. E szám a mult félévhez képest is jelentékeny szaporulatot mutat. Ez örvendetes jelenséghez hozzácsatolhatjuk azt is, hogy a román hallgatók száma is évről-évre növekszik. E félév összes hallgatói közül 254 a jogi, 126 az orvosi, 52 a bölcsészeti, 23 a természettudományi karra iratkozott be. Van ezenkívül 44 gyógyszerész stb.

Magyar körlelkésziségek. Mint olvassuk, az erdélyi reformátusok igazgató-tanácsa tárgyalás alá vette már az ujon föllállítandó magyar körlelkésziségek szervezésének kérdését. Ezek első sorban hivatvák a veszendő magyarság megoltalmazására. Egyelőre, legközelebb, hat körlelkésziség föllállítása ment határozatba s az igazgató-tanács az új állomások számára megállapította a szervezeti szabályokat is. Még a tavaszon több ilyen állomás föllállítása van tervben az említett haton kívül, melyekre a pályázatok már most ki lesznek hirdetve s melyek az alábbi központokon fognak szerveztetni. Ezek: a csik-szeredai, hétfalusi, ördögkereszturi, maros-ilyei, bólya-völgyi, tancsvidéki körlelkésziségek. Valamennyinek több helységre terjedt ki hatásköre.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**